

การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ด้วยหลักอิทธิบาท 4

Learning Management into Classroom Management

by 4 Iddhipada Principle

พระวิทวัส ปภัสสรญาโณ (โกฏินกรรจ์)

สมชัย ศรีนอก, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ

Phra Witawat Papassarayano

Somchai Srinok, Niwet Wongsuwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, Email: prem02mo2534@outlook.com

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ด้วยหลักอิทธิบาท 4 เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่ผู้สอนต้องตระหนักเนื่องจากการจัดการในชั้นเรียนนั้นส่งผลต่อตัวผู้เรียน ส่วนใหญ่เข้าใจกันว่า การจัดตกแต่งห้องเรียนทางวัตถุ หรือทางกายภาพให้มีบรรยากาศน่าเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเท่านั้น แท้จริงแล้วการจัดการชั้นเรียนได้ดีก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและมีมีความสุขในการเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมสมาธิในการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการเรียนรู้ การเขียน การโต้ตอบ และการแก้ปัญหาโดยการร่วมมือระหว่างผู้เรียน ในการนี้ครูต้องลดบทบาทในการสอน โดยไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เขียนขึ้นเพื่อเป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้สำหรับ นิสิตนักศึกษา ตลอดจนบุคคลที่มีความสนใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สู่กระบวนการปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ดังนี้ 1. เทคนิคของการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2. สรุปความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้เชิงรุก กับการสอนที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลางโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้อย่างเดียว 3. การจัดการชั้นเรียนการจัดชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และครูผู้สอนใช้ตัวชี้วัดความรู้ความเข้าใจ 6 ด้าน และการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ด้วยหลักอิทธิบาท 4 เพื่อ

ให้ผู้เรียนและครูผู้สอนให้สามารถปรับตัวเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, หลักอิทธิบาท 4, ชั้นเรียน

Abstract

Classroom management is essential and important for teachers to be aware of as classroom management affects students. Most of them understand that the decoration of the classroom is material. or physical to create a pleasant learning atmosphere to promote student learning only in fact, having a good classroom management will surely make learners learn well and be happy in learning, both in terms of behavior and concentration in learning. Arranging learning activities that students must have the opportunity to do more than just listen. Activities must be organized for learners to learn by reading, writing, interacting and solving problems by co-operating between learners. In this regard, teachers must reduce their teaching roles. by adding processes and activities that will make learners more enthusiastic about doing various activities This article aims to be written to be a source of research and learning for students, as well as people who are interested in learning management into the actual classroom process as follows: 1. Various learning management techniques 2. Summarize the differences between active learning 3. Classroom management Classroom arrangements to promote a learning atmosphere. And teachers use cognitive indicators in 6 areas to enable students and teachers to adapt to the next change and learning management in the classroom with the principle of power 4.

Keyword: learning management, principle of power 4 , class

บทนำ

การเรียนการสอนเป็นวิธีการเชิงระบบสามารถพิสูจน์และสามารถทดสอบได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หรือทดสอบด้วยวิธีการเชิงระบบ ในขณะที่กระบวนการจัดการมีความหมายในเชิงการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้สามารถเกิดเป็นประสิทธิผลตามขั้นตอนการดำเนินการ (ไพพกา ผิวดำ, 2564 : 11-18) การจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) เป็นปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องพยายามบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น เรียบร้อย และเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์, 2558 : 37) การจัดการชั้นเรียน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูเพราะเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เบื้องต้นของการเรียนรู้เมื่อครูหรือได้รับแล้วการเรียนรู้ที่เป็นไปตามข้อกำหนดของผู้เรียน เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้เพิ่มเติมซึ่งการรวมกิจกรรมทุกอย่างที่ครูทำขึ้นเพื่อจะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548 : 56) สิ่งสำคัญที่จะก้าวไปสู่การพัฒนาครูในอนาคต จำไว้ว่าอย่าลืมนำสิ่งที่จัดการกับปัญหาที่จะช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ ดังนั้นการเรียนรู้เชิงพลวัตที่ดีจึงควรจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการทำงานร่วมกัน (Constructivism) เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา สำหรับผู้ที่สามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้กับตนเองได้ โดยเริ่มจากการปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูต้องการให้เป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ (สถาพร พฤษพิฑลกุล, 2558: 79)

จากรายงานการจัดการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ครูไทยส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ในลักษณะเน้นเนื้อหาความจำ (Passive Learning) มากกว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง (Active Learning) จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้การศึกษไทยไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้ผู้เรียนขาดคุณภาพมากขึ้น เป็นต้น ดังที่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ ศักดิ์ ได้กล่าวว่า แนวโน้มสำคัญของการศึกษาไทยในช่วงหน้าเป็นผลกระทบต่อสังคมและประชากร เศรษฐกิจและอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และการเมือง การปกครอง ซึ่งมีทั้งที่เป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในด้านบวก และด้านลบ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ ศักดิ์, 2550: เลขหน้า)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้สอนสามารถใช้แผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ เหมาะสมกับผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน โดยกิจกรรมที่นำมาใช้ควรช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสารการนำเสนอ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม นอกจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้สอนควรลดบทบาทในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนในลักษณะการบรรยายลง รวมถึงการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้ เป็นต้น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เขียนขึ้นเพื่อเป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้สำหรับ นิสิต นักศึกษา ตลอดจนบุคคลที่มีความสนใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สู่กระบวนการปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ดังนี้ 1. เทคนิคของการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2. สรุปความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้เชิงรุก กับการสอนที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลางโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้อย่างเดียว 3. การจัดการชั้นเรียนการจัดชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และครูผู้สอนใช้ตัวชี้วัดความรู้ความเข้าใจ 6 ด้านเพื่อให้ผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถปรับตัวเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีหลักอิทธิบาท 4

การประกอบกิจอันใดที่ปราศจากแรงจูงใจ ความต้องการที่อยากจะทำในสิ่งที่ตนหวัง ย่อมหาความสำเร็จในการประกอบกิจนั้นๆ ได้ยากนัก ซึ่งจะต้องประกอบด้วยความพยายาม ใส่ใจในสิ่งนั้น และการนำไปปฏิบัติสืบต่อไป ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่ในหลักอิทธิบาท 4 โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายว่า อิทธิบาท แยกเป็น อิทธิ แปลว่าความสำเร็จ บาท แปลว่า ฐานเชิงรองดังนั้นอิทธิบาทจึงแปลว่ารากฐานแห่งความสำเร็จซึ่งมี 4 อย่างคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (พุทธทาสภิกขุ, 2544 : 53)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายว่าอิทธิบาท 4 ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จมี 4 อย่าง คือ ฉันทะ มีความพอใจมีใจรัก คือ พอใจที่จะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดี แห่งกิจกรรมหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัล หรือผลกำไร วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่นประกอบหมั่น กระทำสิ่งนั้น ด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทนเอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอย จิตตะ เอาใจฝึกฝืน คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้

ความคิดเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่น ใช้ปัญญาพิจารณา ไคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น แปลให้ง่ายตามลำดับว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญาสอบสวน” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538 : 63)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายอิทธิบาท 4 ว่าคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายมี 4 อย่าง คือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550 : 59)

(1) ฉันทะความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

(2) วิริยะความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทนเอาธุระไม่ทอดทิ้ง

(3) จิตตะความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝึกฝนไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลือนลหายไปอุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำ

(4) วิมังสาความไตร่ตรองหรือทบทวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาไคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้นมีการวางแผนวัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

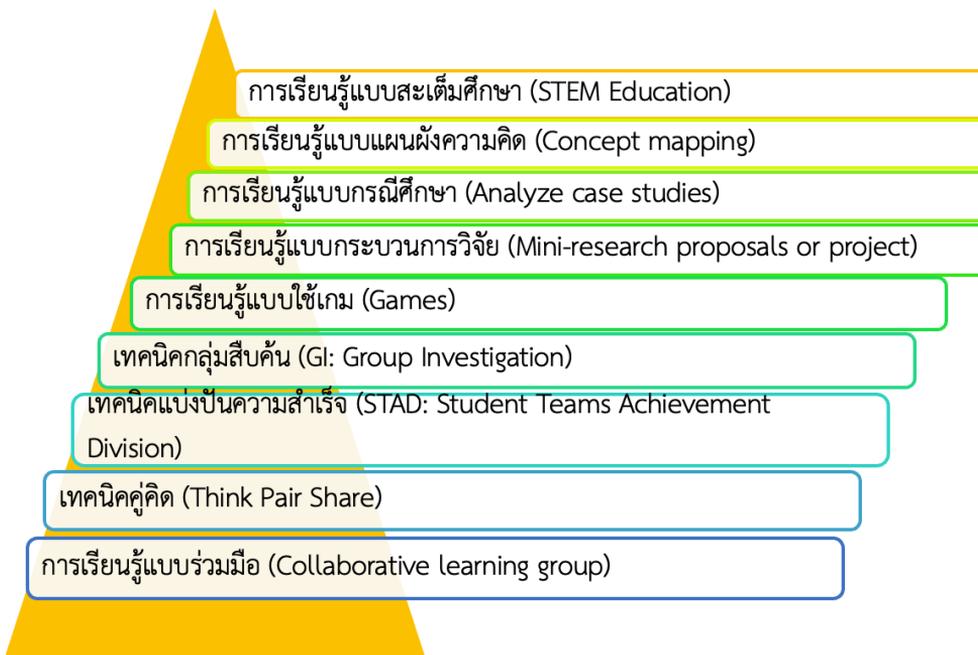
เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก

การเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่งโดยเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือการลงมือทำซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ความน่าสนใจของการสอนในลักษณะนี้ขึ้นกับประสบการณ์ความชำนาญของผู้สอนนั่นเอง การสอนเชิงรุกที่เน้นการเปลี่ยนแปลงจะอย่างไรให้เด็กรักที่จะเรียนรู้ ด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ สิ่งจูงใจ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การให้คุณค่าการสร้างแบบอย่างความรู้ที่เป็นการฝึกนิสัย

การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนแต่ละคนเพื่อวางรากฐานชีวิตให้เจริญงอกงามอย่างสมบูรณ์มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและแสดงออกถึงศักยภาพของตนเองครูผู้สอนจึงควรมี

ข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลสำหรับใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และนำไปพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย, (ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย, 2559 : 65-75) ดังที่ วัฒนา หงสกุล (วัฒนา หงสกุล, 2018: 479-486) เขียนในบทความ เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0 การปฏิรูประบบ การศึกษาแบบเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนโดยตรงให้เป็นการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกเป็นการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นที่สนใจในระบบการศึกษาทุกระดับของประเทศไทย ผู้สอนเป็นผู้สอนเชิงรุกส่งเสริมให้ ผู้เรียนเป็นนักคิด การเรียนมีบรรยากาศเชิงรุกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลใน การจัดการเรียนรู้

ผู้เขียนสรุป เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก 9 รูปแบบ เป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก 9 รูปแบบ
(แหล่งที่มา: วัฒนา หงสกุล ,2561: 479-486)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเรียนรู้เชิงรุกมีความสำคัญมากในขณะนี้ เนื่องจากความท้าทายด้านการศึกษาและการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้น ผู้สอนจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตต่อไป เป็นต้น

ความแตกต่างระหว่างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กับการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้

มหาวิทยาลัยเซฟฟิลด์ ฮอลแลม (Sheffield Hallam University, 2000: 58) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในฐานะการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสรุปความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้เชิงรุก กับการสอนที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลางโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้อย่างเดียว (Passive Learning) ไว้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียน เป็นฝ่ายรับข้อมูล
- การทำงานเป็นกลุ่ม	- เน้นการบรรยายจากผู้สอน
- เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	- เป็นการสอนที่ใช้แหล่งความรู้เดียว
- การร่วมมือระหว่างผู้เรียน	- เน้นการแข่งขัน
- ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน	- ผู้สอนรับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียน
- ผู้เรียนเป็นเจ้าของความคิดและการทำงาน	- ผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะและจัดเนื้อหาเอง ทั้งหมด
- ทักษะการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา	- ผู้สอนเป็นผู้ใส่ความรู้ลงในสมองของผู้เรียน
- ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง	- เน้นความรู้ในเนื้อหาวิชา
- ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตร	- ผู้สอนเป็นผู้วางกฎระเบียบวินัย
- ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	- ผู้สอนเป็นผู้วางแผนหลักสูตรแต่ผู้เดียว
- ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย	- จำกัดวิธีการเรียนรู้และกิจกรรม

แผนภาพที่ 2 ความแตกต่างระหว่างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กับการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้ (ที่มา: Sheffield Hallam University, 2000 : 58)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือการลงมือทำซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ จากกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนมีโอกาส ลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว เป็นต้น

การจัดชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

ความหมายของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ผู้สอนต่างปรารถนาให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น และผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน สรุปได้ดังนี้ ศศิธร ชันติธรางกูร (ศศิธร ชันติธรางกูร, 2551 : 1) การจัดการชั้นเรียนเป็นพฤติกรรมการสอนที่ผู้สอนสร้างและคงสภาพเงื่อนไขของการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลขึ้นในชั้นเรียน ซึ่งถือเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียนที่มีคุณภาพนั้นต้องเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและคงสภาพเช่นนี้ไปโดยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ การให้ผลย้อนกลับและการจัดการเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียน Brophy (Brophy, 1996 : 5) กล่าวถึงการจัดการชั้นเรียนไว้ว่า หมายถึง การที่ครูสร้างและคงสภาพสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่ประสบผลสำเร็จ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การสร้างกฎระเบียบและการดำเนินการที่ทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการในชั้นเรียน

ดังนั้นการจัดการชั้นเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่ผู้สอนต้องตระหนัก เนื่องจากสภาพบรรยากาศในชั้นเรียนนั้นส่งผลกระทบต่อตัวผู้เรียน ทั้งในด้านพฤติกรรมสมาธิในการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น ซึ่งหากผู้สอนสามารถจัดการชั้นเรียนได้ดีก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและมีความสุขในการเรียน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการชั้นเรียน คือ การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน ทั้งในเชิงกายภาพและจิตวิทยาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ความสำคัญของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

1. ให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เช่น ห้องเรียนที่ไม่คับแคบเกินไป ทำให้นักเรียนเกิดความคล่องตัวในการทำกิจกรรม
2. ช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามและความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน เช่น

ห้องเรียนที่สะอาด ที่จัดโต๊ะเก้าอี้ไว้อย่างเป็นระเบียบ

3. ช่วยส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้เรียน เช่น มีแสงสว่างที่เหมาะสม มีที่นั่งไม่ใกล้กระดานดำมากเกินไป มีขนาดโต๊ะและเก้าอี้ที่เหมาะสมกับ

4. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดมุมวิชาการต่าง ๆ การจัดป้ายนิเทศ การตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน

5. ช่วยส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่น การฝึกให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การฝึกให้มีอัธยาศัยไมตรีในการอยู่ร่วมกัน

6. ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการมาโรงเรียน เพราะในชั้นเรียนมีครูที่เข้าใจนักเรียน ให้ความเมตตาเอื้ออารีต่อนักเรียน

ประเภทของบรรยากาศในชั้นเรียน

สามารถแบ่งประเภทของบรรยากาศในชั้นเรียนได้ 2 ประเภท คือ

1. การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ เป็นการจัดวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมตลอดไปถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เสริมความรู้ สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) การจัดโต๊ะเรียนและเก้าอี้ของนักเรียน
- 2) การจัดโต๊ะครู
- 3) การจัดป้ายนิเทศ
- 4) การจัดสภาพห้องเรียน
- 5) ต้องให้ถูกสุขลักษณะ
- 6) การจัดมุมต่าง ๆ ในห้องเรียน

2. การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา

- 1) บุคลิกภาพ
- 2) พฤติกรรมการสอน
- 3) เทคนิคการปกครองชั้นเรียน
- 4) ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน เป็นต้น

การจัดการชั้นเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น ครูจะต้องดำเนินการในสิ่งต่อไปนี้ คือ (Brophy, 1999 : 48)

- 1) การจัดเก็บอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในชั้นเรียน
- 2) การกำหนดลักษณะการเคลื่อนไหวของนักเรียนในชั้นเรียน

3) การกำหนดกฎระเบียบในชั้นเรียนตั้งแต่วันแรกของปีการศึกษา
 4) การเริ่มและการสิ้นสุดการสอนด้วยความราบรื่น
 5) การจัดการเกี่ยวกับการเปลี่ยนกิจกรรมของนักเรียนในระหว่างชั่วโมงเรียน

6) การจัดการเกี่ยวกับการทำกิจกรรมของนักเรียนเริ่มจากการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจบทเรียนและจัดอุปสรรคหรือสิ่งที่ยากเกินความสามารถให้มันน้อยที่สุด

7) การดำเนินการให้การเรียนรู้เป็นไปในทางที่ครูได้กำหนดหรือวางแผนไว้

8) การดำเนินการเพื่อให้นักเรียนพัฒนาความต้องการเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จึงเป็นงานที่ครูมีภารกิจสำคัญพอ ๆ กับการเรียนรู้ที่เดียว

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการชั้นเรียนมีความหมายกว้าง นับตั้งแต่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียน การจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน การสร้างวินัยในชั้นเรียนตลอดจนการจัดการชั้นเรียนมีความสำคัญเป็นการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน เพื่อกระตุ้นส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ รวมถึงการแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนโดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนตลอดจนบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษา เป็นต้น

ครูผู้สอนใช้ตัวชี้วัดความรู้ความเข้าใจ 6 ด้าน

ครูผู้สอนสามารถใช้ตัวชี้วัดความรู้ทั้ง 6 ตัวชี้วัดในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตรงตามที่กำหนดไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557: 115)

1. ผู้เรียนสามารถอธิบาย (Can explain) เรื่องราวต่าง ๆ ได้โดยการใช้เหตุผล ข้อมูล ข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือประกอบในการอ้างอิง

2. ผู้เรียนสามารถแปลความหมาย (Can interpret) เรื่องราวต่าง ๆ ได้ตรงประเด็น กระชับ

3. ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ (Can apply) เหมาะสมกับสถานการณ์ คล่องแคล่ว ยืดหยุ่น และสง่างาม

4. ผู้เรียนสามารถมองจากมุมมองที่หลากหลาย มองเห็น รับรู้ประเด็นความคิดต่าง ๆ (Have perspective) และตัดสินใจที่จะเชื่อ หรือไม่เชื่อ โดยผ่านขั้นตอน การวิพากษ์ วิจาร์ณ และมุมมองในภาพกว้างโดยมีแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูล ข้อเท็จจริงสนับสนุน การรับรู้ นั้น ๆ

5. ผู้เรียนสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น บอกคุณค่าในสิ่งต่าง ๆ ที่คนอื่นมองไม่เห็น (Can empathize) ด้วยการพิสูจน์เพื่อให้ข้อเท็จจริงปรากฏ

6. ผู้เรียนรู้จักตนเอง มีความตระหนักรู้ถึงความสามารถทางด้านสติปัญญา วิถีชีวิต นิสสัยใจคอ ความเป็นตัวตน ของตนเอง (Have self-knowledge) มีความตระหนักว่ามีสิ่งใดอีกที่ยังไม่เข้าใจ ปรับตัวได้รู้จักใคร่ครวญ และมีความเฉลียวฉลาด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การประเมินชิ้นงานชี้ให้เห็นระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียนการทำงาน หรือภาระงานของตนเอง ในการให้คะแนนของผู้สอน เป็นต้น

องค์ความรู้จากการศึกษา

แผนภาพที่ 3 การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ด้วยหลักอิทธิบาท 4

กล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ด้วยหลักอิทธิบาท 4 ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน โดยลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้และเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ค้นหาความหมายของเนื้อหาสาระโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่สามารถบูรณาการความรู้ใหม่ที่ได้รับกับความรู้เก่าที่มีสามารถประเมินต่อเติมและสร้างเป็นแนวคิดของตนเอง เป็นต้น

สรุป

การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ด้วยหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ 1) ฉันทะ หมายถึง ความพอใจกับการเรียนหรืองานที่ได้รับมอบหมายตั้งใจฟัง อาจารย์สอนด้วยความเอาใจใส่ ตั้งใจทำงานที่อาจารย์มอบหมาย รู้จักสร้างแรงกระตุ้นให้ตนเองหรือมีกำลังใจ มีความพอใจและมีความชอบใจในสิ่งที่เรียน 2) วิริยะ หมายถึง ผู้เรียนมีความเพียรพยายาม มีความมานะบากบั่น ที่จะทำหน้าที่ของตน คือ มีความเพียรพยายามมีความตั้งใจเรียน ไม่ว่าจะวิชาที่เรียนจะมีความยากแต่ก็ย่อท้อต่อสิ่งที่เรียน มีความทุ่มเททั้งกายและใจ 3) จิตตะ หมายถึง ผู้เรียนมีใจจดจ่อและเอาใจใส่อยู่กับการเรียนไม่ละทิ้ง มีใจตั้งมั่นในการเรียนของตน หรือที่เรียกว่า ไม่ละทิ้งการเรียนกลางคัน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายกลางคันมีจิตใจตั้งมั่นอยู่กับการเรียนของตนเองมากกว่าที่จะทำสิ่งอื่น 4) วิมังสา หมายถึง ผู้เรียนหมั่นตรวจสอบพิจารณา ไตร่ตรองในการเรียนหรืองานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อประสบปัญหาในการเรียนก็พิจารณา ไตร่ตรองถึงเหตุและผลของการเรียนนั้น พร้อมทั้งแก้ไขให้ปัญหานั้นหายไปด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็วได้ด้วยตนเองหรือคำแนะนำของอาจารย์

ข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้วยหลักอิทธิบาท 4 ควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างเป็นกันเอง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกหัวข้อหรือกิจกรรมบางส่วน ใช้การเสริมแรงบวก เช่น การชมเชย หรือการให้รางวัลเมื่อผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและใส่ใจในการเรียนรู้ โดยการสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการประเมินตนเองและการรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). **แนวโน้มการศึกษาไทยในครึ่งทศวรรษหน้า**. เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com/node/77> สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2566.
- พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์. (2558). **เอกสารประกอบการสอน การจัดการชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์รวมเล่ม 3 ภาค ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.
- พุทธทาสภิกขุ และปัญญานันทภิกขุ. (2544). **คุณธรรมของชีวิตที่ดีงาม**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- ไพพกา ผิวดำ. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา. **วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย**, 3(1), 11-18.
- มนตรี ศิริจันทร์ชื่น. (2554). **การสอนนักศึกษาในกลุ่มใหญ่ในรายวิชา Gsoc 2101 ชุมชนกับการพัฒนา โดยใช้การสอนแบบ Active learning และการใช้บทเรียนแบบ e-learning**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วัฒนา หงสกุล. (2018). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0. **รายงานการประชุม Graduate School Conference**. 1(2), 479-486.
- ศศิธร ชันติธรากร. (2551). การจัดการชั้นเรียนของครูมืออาชีพ. **วารสารครุศาสตร์**. 1(2), 1-13.
- ศิริวรรณ วนิชวัฒนวรชัย. (2559). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร**. 13(2), 65-75.
- สถาพร พฤษฒิกุล. (2558). **เอกสารประกอบการฝึกอบรม คุณภาพผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้**. สระแก้ว: คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). **แนวปฏิบัติการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2548). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Brophy, P.R. (1996). **Classroom Management and Discipline**. London: Longman.

Felder, R. & Brent, R. (1996). Navigating the Bumpy Road to Student-Centered
Instruction. **Journal of College Teaching**. 44(2), 43-47.

Sheffield Hallam University. (2000). **Active Teaching and Learning Approaches
in Science**: Workshop ORIC Bangkok.